

XII Fòrum Auriga
Vic, 5 i 6 de novembre de 2016

Dissabte, 5 de novembre
Casino de Vic
(Carrer de Jacint Verdaguer, 5)

9.30 – 10.00 h Recepció dels participants i acreditacions

10.00 – 10.30 h Inauguració del XII Fòrum Auriga

10:30– 11.30 h Comunicacions

1. *El temple romà i la casa Masferrer de Vic*
Anna Gómez Bach i Gábor Bértok.
Patronat d'Estudis Osonencs

Les darreres intervencions arqueològiques realitzades a l'entorn més immediat del Temple Romà de la ciutat de Vic, han permès recuperar noves dades i nous materials associats a la ocupació romana de la zona. En aquesta breu presentació s'exposaran els principals elements materials i arquitectònics procedents de les intervencions a la casa Masferrer (any 2010) i al mateix Palau dels Montcada (any 2013). En aquest sentit cal recordar que si bé el nivell de preservació i l'entitat de les restes és desigual, les dades obtingudes en aquests treballs permeten ampliar la informació existent i ofereixen un nou marc d'estudi per a validar les hipòtesis existents relacionades amb l'estructuració urbana de la zona des d'època imperial.

2. *Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya*
M. Teresa Miró i Alaix
Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya

El Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni de la Generalitat de Catalunya és l'òrgan que gestiona el patrimoni arqueològic del país. Parlarem sobre les línies de protecció del patrimoni (física i legal), la recerca (desenvolupament del Pla de Recerca), la posada en valor del patrimoni (Pla d'Actuacions) i la difusió d'aquest, així com de la col·laboració amb les diferents administracions i entitats científiques i culturals.

3. *L'arribada dels grecs i dels romans a Empúries, segons Manuel Brunet i Fages de Climent*

Francesc Montero i Mariàngela Vilallonga

Càtedra de Patrimoni Literari Maria Àngels Anglada - Carles Fages de Climent de la Universitat de Girona

L'arribada dels grecs a Empúries va ser recreada per l'escriptor i periodista Manuel Brunet i Solà (Vic 1889 - Figueres 1956) a la seva obra *El meravellós desembarcament dels grecs a Empúries* publicada per primera vegada a Barcelona l'any 1925 i reeditada l'any 2014. Al seu torn i prenent la penyora de Brunet, l'arribada dels romans a Empúries va ser teatralitzada per Carles Fages de Climent (Figueres 1902 - 1968) a *Empòrion, la de les tres muralles*, publicada per primera vegada l'any 2014. L'objectiu és el de donar a conèixer les dues obres, la relació que hi ha entre elles, la visió literària, fresca i molt irònica de l'arribada dels grecs i dels romans a Empúries, a partir d'un profund coneixement del món clàssic, del territori, i amb un llenguatge ric d'expressions populars.

Tot plegat fa les dues obres molt adequades i atractives com a introducció al món clàssic i als seus orígens en el nostre país.

11.30 – 12.45 h Comunicacions

4. *El Camp de les Lloses: un nucli de poblament romà vinculat a la logística militar (125-75 aC).*

Montserrat Duran i Imma Mestres

Centre d'Interpretació del Camp de les Lloses de Tona

El jaciment del Camp de les Lloses s'excava des de l'any 1991 i des del 2006 disposa d'un centre d'interpretació. El jaciment es troba dins del nucli urbà i va ser habitat per primera vegada entre el bronze final i el període preibèric (ss. VIII-V aC) encara que l'ocupació més notable correspon a la darrera època de la República romana (entre els segles II i I aC), i es relaciona amb les restes dels diversos edificis identificats. L'assentament correspondria a un *vicus* (o nucli de poblament) de caràcter militar, atesa la presència d'elements relacionats amb les activitats i les necessitats de l'exèrcit, i l'urbanisme, que recorda el d'alguns estatges militars. Les restes mostren un període de vida intens i relativament curt (del 125 al 70 aC), amb un abandonament sobtat. És el jaciment logístic més representatiu del període tardorepublicà a Catalunya i especialment per la seva activitat metal·lúrgica i les restes materials que ens ha deixat.

5. *Terra Ibèrica. Experiències i reptes del festival de divulgació del món iber a La Ciutadella de Calafell (Baix Penedès)*

Georgina Castells, Manel Gómez, Josep Pou, Anna Triadó
Ajuntament de Calafell, Ibercalafell, OAM Fundació Castell de Calafell

El festival Terra Ibèrica és el principal esdeveniment del programa d'activitats de la Ciutadella Ibèrica de Calafell. El principal objectiu del Terra Ibèrica és la divulgació de la cultura dels ibers a un ampli ventall de públics a partir d'una programació que durant una setmana inclou tallers, visites teatralitzades, gimcanes, xerrades, però que incideix molt en la difusió del coneixement del context històric a través dels grups de recreació històrica. En aquesta comunicació, membres de la comissió organitzadora explicaran quines són les arrels del festival, quines experiències ha viscut i sobretot

6. *Maremagnum Balears*, de l'Aula al Festival Mallorca
Luis García Albújar - MAREMAGNVM BALEARS

L'any 2015 un grup de cinc professors de llengües clàssiques de les Illes Balears van posar en marxa MAREMAGNVM BALEARS, un projecte educatiu de recreació històrica del món antic de les Illes Balears.

MAREMAGNVM va treure de les aules vuit tallers i activitats que aquests professors feien a les seves aules, creant una primera edició només per a alumnes en el marc del Castell de Bellver (Palma) on es troba el museu d'història de la ciutat.

Donats i l'interès de les institucions en el projecte la repercusió mediàtica, l'edició de 2016 va ampliar-se a quatre dies i va incloure, a més del tallers de recreació històrica, altres activitats: ruta infantil per la Palma romana, visites a jaciments arqueològics, curs de llatí viu, conferències i un sopar 'romà', entre moltes altres.

7. *Eduard Toda i Güell i l'arqueologia*
Jaume Massó Carbadillo
Institut Municipal de Museus de Reus

Des de molt jove, Eduard Toda i Güell (1855-1941) va mostrar força interès per l'arqueologia. Quan estudiava el batxillerat, visità diversos indrets del Camp de Tarragona amb jaciments romans i el 1871 publicà sengles articles sobre la troballa a Tivissa d'una àmfora amb el segell TIBISI i sobre l'amfiteatre de Tarragona. Mentre era vicecònsol a la Xina, començà un ambiciós treball sobre numismàtica xinesa, que no enllestí, i publicà un llibre en anglès sobre les monedes d'Annam (1882). Destinat a Egipte, va col·laborar amb Gaston Maspero, qui li encarregà l'exploració, l'inventari i l'estudi de la tomba intacta de Sennedjem, que publicà amb dues altres obres egíptològiques (1886-1887). Al segle XX, presidí la Comissió provincial de Monuments i la Societat Arqueològica Tarraconense i dirigí el seu *Butlletí Arqueològic*. Endegà el Museu de Poblet i cedí diferents objectes arqueològics als Museo Arqueológico Nacional i al de Vilanova.

12.45 – 13.00 h Descans

13.00 – 14.00 h Comunicacions

8. *Solcant la història: una troballa molt especial*
Raquel Martínez (Escola Solc), Gemma Fortea (ICAC), Marta Penedès (Camp d'Aprenentatge) i Ricard Lahoz (Revista Fet a Tarragona)

Aquest projecte neix de la voluntat d'un centre de recerca, l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC), d'acostar la seva disciplina a les aules d'alumnes d'educació especial, un sector de la nostra societat que no sempre és tingut en compte en les activitats de difusió de la recerca.

Per dur a terme aquest objectiu, l'ICAC va iniciar una col·laboració amb l'escola d'educació especial Solc de Tarragona. Aviat s'hi va sumar el Camp d'Aprenentatge de Tarragona i, posteriorment i arran de col·laboracions prèvies amb l'escola Solc, també s'hi va afegir la revista Fet a Tarragona.

L'activitat principal d'aquest projecte consistia en el disseny d'un programa pilot d'activitats teòriques i pràctiques sobre l'arqueologia clàssica adaptades a alumnes d'educació especial.

9. *Pedra, comerç i prestigi. Arqueologia i arqueometria per entendre el rol dels materials lapidis a l'Antiguitat.*

Anna Gutiérrez Garcia-M.

Department of the Classics, Harvard University

El llegat de Roma forma part del nostre paisatge habitual i més proper. Els monuments i les restes de la civilització romana són encara ara ben presents, no sols en l'antiga capital provincial, *Tarraco*, sino també en indrets com *Vic*, antiga *Auso*, amb el emblemàtic temple. Ja com aleshores, tots ells ens recorden la grandesa de Roma i l'impacte de la seva presència. Sovint, però, ens oblidem que tots ells foren elaborats amb un ventall de materials l'estudi detallat dels quals ens permet anar més enllà en la comprensió del per què, com i on foren elaborats o mitjançant quins processos foren construïts.

En aquest sentit, l'aportació de l'arqueometria (aplicació de tècniques pròpies de les ciències pures) es essencial per identificar la procedència dels marbres i altres roques, establir xarxes comercials i entendre les implicacions simbòliques de la seva elecció.

10. *La Col·lecció d'arqueologia de la Fundació Mauri, La Garriga, Vallès Oriental*

Margarida Genera

Fundació Maurí

La Fundació Maurí fou creada l'any 1969 a partir de la voluntat testamentària de Josep Maurí i Serra (1912-1967), amb l'objectiu de mantenir i divulgar el seu llegat, a més del foment de la cultura i conservació del patrimoni de la Garriga, localitat de la qual havia estat distingit *Fili Predilecte*. Aquesta fundació de caràcter privat està regida per un patronat que s'encarrega de la seva gestió i conservació, en particular del seu fons patrimonial que comprèn una biblioteca especialitzada, un arxiu de pergamins, fotografies, clixés de vidre i, sobretot, una rica col·lecció d'obres artístiques molt rellevants i d'arqueologia. En aquesta ocasió, mostrem una selecció d'aquests objectes, la investigació dels quals no solament ens permet conèixer de forma més aprofundida l'època clàssica a casa nostra, sinó també disposar de nous recursos didàctics de gran utilitat.

16.00 – 17.15 h Comunicacions

11. *La construcció experimental d'una torre de guaita carolíngia a l'Esquerda (Roda de Ter- Les Masies de Roda, Osona).*

Imma Ollich, Montserrat de Rocafiguera, David Serrat, Oriol Amblàs, Albert Pratdesaba, Maria Ocaña.

Universitat de Barcelona- Museu Arqueològic de l'Esquerda- Fundació Privada l'Esquerda.

L'agost de 2015 acabava la construcció d'una torre de guaita de fusta d'època carolíngia, un nou projecte d'arqueologia experimental realitzat a l'Esquerda (Roda de Ter- Les Masies de Roda, Osona) i portat a terme amb el suport del Ministerio de Economía y Competitividad. La construcció d'aquesta torre era la culminació de quatre anys d'investigació d'un grup de treball que ha desenvolupat un projecte més ampli que portava per títol *Sistemas defensius a la primera frontera carolíngia al sud dels Pirineus. Arqueologia Experimental aplicada a la poliorcètica altmedieval en el curs mig del Ter*. Presentem les grans línies d'aquest projecte únic a Europa.

12. *La traducció catalana medieval de les Metamorfosis d'Ovidi per Francesc Alegre*

Gemma Pellissa Prades. Department of the Classics, Harvard University

Francesc Alegre va traduir al català les *Metamorfosis* d'Ovidi entre c. 1472 i 1482. L'any 1494 va imprimir el text revisat a Barcelona en un tiratge de 1.000 exemplars. Tant el paratext com l'anàlisi de la versió catalana situen Alegre en la tradició italiana de les traduccions vernaculars i els comentaris medievals del poema d'Ovidi. Actualment, estic preparant la primera edició filològica del text, que confirma la influència de la compilació de Giovanni Bonsignori en els quinze llibres de la traducció catalana, com Alcina (1998) havia demostrat a partir de dos exemples del llibre I. L'objectiu de la meua comunicació és presentar les fonts secundàries que emprà Alegre per completar una traducció que es basa, principalment, en el text llatí d'Ovidi.

13. *Arqueologia al batxillerat*

Pilar Pous Altafaja, Montserrat de Rocafiguera
Col·legi Escorial (Vic)

Des de fa 22 anys, els alumnes de 1r de Batxillerat del col·legi Escorial de Vic realitzen el "crèdit interdisciplinari" en el qual desenvolupen un projecte conjunt al llarg d'una setmana. Una de les opcions és el crèdit d'arqueologia. Cada equip d'alumnes obté un "jaciment arqueològic" en petit format - prèviament dissenyat- on es procura que tant els materials com les relacions estratigràfiques siguin coherents amb el coneixement històric. Els alumnes realitzen l'excavació seguint el mètode estratigràfic, interpreten l'estratigrafia, estudien el material, extreuen les conclusions històriques, i lliuren com a treball la memòria de les excavacions i les restes a punt per ser exposades al museu.

14. *Les "Facetiae" de la professora Dolors Condom*

Lina Vilamitjana i Mercè Enrich
Equip ICE de cultura clàssica de la UdG

Quin professor no ha utilitzat mai algun recurs, consell, material o manera de fer heretada d'un dels seus memorables professors? Dintre del món clàssic comptem amb un bon nombre de professors clàssics i exemplars; són aquelles persones que han sabut deixar empremta en la nostra ànima, en la nostra elecció d'estudis i en la nostra actitud envers la feina quotidiana com a docents.

Una d'aquestes persones va ser Dolors Condom i Gratacós. La professora Condom va marxar quan faltaven deu dies per les idus de març d'enguany de manera tranquil·la i discreta.

Va ser mestra de molts gironins, i arreu va deixar un gran llegat pedagògic i humà. D'ella, molts de nosaltres hem rebut el gust pels clàssics i la llavor de la docència.

Per això i en nom de l'equip de cultura clàssica de l'ICE de la UdG, ens agradaria presentar una breu comunicació a títol d'homenatge que recollís algunes traduccions al llatí de cançons i una petita mostra de materials didàctics que ella anomenava "facetiae" perquè són escrits i frases enginyoses i humorístiques que servien per a la sàvia tasca de "docere delectando".

17.15 – 18:45 Taula rodona

La divulgació del món antic a Catalunya

Francesc Xavier Hernández Cardona, Universitat de Barcelona
Magí Seritjol, Tarraco Viva
Josep Manuel Rueda, Museu d'Arqueologia de Catalunya
Maria Jesús España, professora d'ensenyament secundari
Modera: Montserrat Tudela, Auriga.

Diumenge, 6 de novembre

10.30 h – 13 h.

AUSO, MUNICIPI ROMÀ - Un recorregut per les restes romanes de la ciutat de Vic
Departament de Turisme de Vic

- Temple Romà
- Museu Episcopal de Vic
- Catedral

Punt de trobada: Oficina de Turisme
(edifici de l'Ajuntament – Pl. del Pes)